

การเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ Financial Inclusion of the Elderly in Phetchabun Province

สุพิชชา โชติกำจร (Supitcha Chotikhamjorn)¹

วันที่รับบทความ : 30 กันยายน 2568 วันที่แก้ไขบทความ : 23 พฤศจิกายน 2568 วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 9 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองโพรบิต (Probit Model) และแบบจำลองโลจิต (Logit Model)

ผลการศึกษา พบว่า รายได้ จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา การถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เป็นปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนั้น ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการสร้างอาชีพ หรืออาชีพเสริมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ควบคู่กับการจัดอบรมความรู้ทางการเงินและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มรายได้และศักยภาพในการเข้าถึงบริการทางการเงินให้แก่ผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การเข้าถึงบริการทางการเงิน ผู้สูงอายุ แบบจำลองโพรบิต แบบจำลองโลจิต

Abstract

The objective of this study was to investigate the factors influencing accessibility of the financial services among the elderly in Phetchabun Province. The study employed a sample of 400 elderly individuals selected through purposive sampling. A questionnaire was used as the research instrument, and the data were analyzed using the Probit Model and Logit Model.

The findings revealed that income, years of education, smartphone ownership, and internet access positively and significantly affected the accessibility of financial services among the elderly at the 0.05 significance level. Therefore, the government and relevant organizations should promote suitable occupations or supplementary jobs for the elderly, along with providing financial literacy training and digital technology skills. Furthermore, encouraging the use of smartphones and internet access could enhance their income opportunities and improve sustainable financial service accessibility.

Keywords: Financial Inclusion, Financial Accessibility, Elderly, Probit Model, Logit Model

¹ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (Department of Business Economics, Faculty of Management Science, Phetchabun Rajabhat University) E-mail: supitcha.chot@pcru.ac.th

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ซึ่งหมายความว่า สัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ และจากข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ (2567) พบว่า ประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2566 โดยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป หรือผู้สูงอายุ จำนวน 13,064,929 คน ซึ่งเป็นร้อยละ 20.08 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และอาจส่งผลกระทบต่อแนวโน้มของการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการที่จำนวนประชากรของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจทำให้การบริโภคของภาคครัวเรือนในอนาคตมีแนวโน้มลดลง (จารีย์ ปันทอง และคณะ, 2561) นอกจากนี้ อาจทำให้เกิดความท้าทายด้านรายได้ คุณภาพชีวิต และโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ หนึ่งในนั้นก็คือ การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถบริหารจัดการรายได้ รายจ่าย และการออมเพื่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) หมายถึง การที่บุคคลหรือครัวเรือนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างเท่าเทียม ได้รับบริการทางการเงินที่เหมาะสม ตอบสนองความต้องการอย่างเพียงพอ และมีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางการเงินของแต่ละบุคคล หรือมีสุขภาพทางการเงินที่ดี ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการทางการเงินพื้นฐาน ได้แก่ เงินฝาก สินเชื่อ การโอนเงิน และการชำระเงิน โดยส่งเสริมผ่านการให้บริการจากสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเข้าถึงบริการทางการเงินที่ยั่งยืน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) ทั้งนี้ การเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึง จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถบริหารจัดการรายได้ และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น มีโอกาสในการลงทุนหรือออมเงินเพื่ออนาคต และสามารถเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือทางการเงินจากภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันแม้ว่าภาครัฐและสถาบันการเงินจะมีนโยบายและโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินสำหรับประชาชนทั่วไป แต่ก็ยังพบว่าผู้สูงอายุบางกลุ่มในประเทศไทย ยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงบริการทางการเงิน เช่น การเปิดบัญชีธนาคาร การใช้บริการทางการเงินผ่านระบบดิจิทัล และการเข้าถึงสินเชื่อหรือแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมกับวัย เนื่องจากผู้สูงอายุมักจะมีความเสื่อมถอยของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นความเสื่อมถอยในการมองเห็น การได้ยิน และความสามารถทางปัญญาที่ลดลง (Reuters, 2018) อีกทั้ง ผู้สูงอายุยังมีความกลัวหรือรู้สึกต่อต้านการใช้เทคโนโลยี เช่น รู้สึกกลัวการใช้คอมพิวเตอร์ และรู้สึกกลัวการใช้ตู้เอทีเอ็ม เป็นต้น

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยของ อนุสร อนุวงศ์ (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่า รายได้ การศึกษา และอาชีพ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน สอดคล้องกับงานศึกษาของ ศักดิ์ศิริ เสาโกมุท (2565) ที่พบว่า ระดับรายได้ การศึกษา (จำนวนปีที่ศึกษา) อายุ และระดับทักษะทางการเงิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน และยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ พัฒน์นที บุญญานุพงศ์ และคณะ (2567) ที่พบว่า รายได้ของครัวเรือน การศึกษา อายุ และทักษะทางการเงิน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงิน ด้านสินเชื่อครัวเรือน กล่าวคือ หากหัวหน้าครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการศึกษาที่สูงขึ้น มีอายุเพิ่มขึ้น และมีทักษะทางการเงินที่สูง จะส่งผลให้ครัวเรือนมีโอกาสด้านการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสินเชื่อเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังพบงานของ Bui and Luong (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่า การครอบครองสมาร์ทโฟน การใช้ Mobile Banking และระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการเงิน มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Changchit et al. (2024) ที่พบว่า การมีสมาร์ทโฟนและอินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลเชิงบวกต่อโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงิน และครัวเรือนที่อยู่ห่างไกลจากธนาคาร จะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการเงินมากกว่า

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ เนื่องจากบริการทางการเงินต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นบริการที่จำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต รวมถึงการประกอบอาชีพ ที่จะช่วยยกระดับคุณภาพ

ชีวิตของผู้สูงอายุ อันจะนำไปสู่การลดช่องว่างความยากจน และความเหลื่อมล้ำได้ในที่สุด (Aslan et al., 2017; Park & Mercado, 2015) ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากเพชรบูรณ์เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีประชากรผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก โดยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป หรือผู้สูงอายุจำนวน 210,003 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.88 ของประชากรทั้งจังหวัด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567) และจังหวัดเพชรบูรณ์เองก็มีทั้งชุมชนเมืองและชนบท ทำให้การเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุอาจมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ ดังนั้น การศึกษาการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงเป็นงานศึกษาที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะยาว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากลุ่มผู้สูงอายุ หรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยคัดเลือกจากประชากรเป้าหมายในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ 60–69 ปี) และผู้สูงอายุตอนกลาง (อายุ 70–79 ปี) ที่มีความสามารถในการตอบแบบสอบถามได้อย่างเหมาะสม

1.3.2 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรตาม คือ การเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ วัดจากการใช้บริการทางการเงินพื้นฐาน (การฝากเงิน การขอสินเชื่อ การโอนเงิน และการชำระเงิน) ในรอบ 1 ปี ในส่วนของตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยรายได้ ระดับการศึกษา การถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดีย และความห่างไกลของสถาบันการเงิน

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

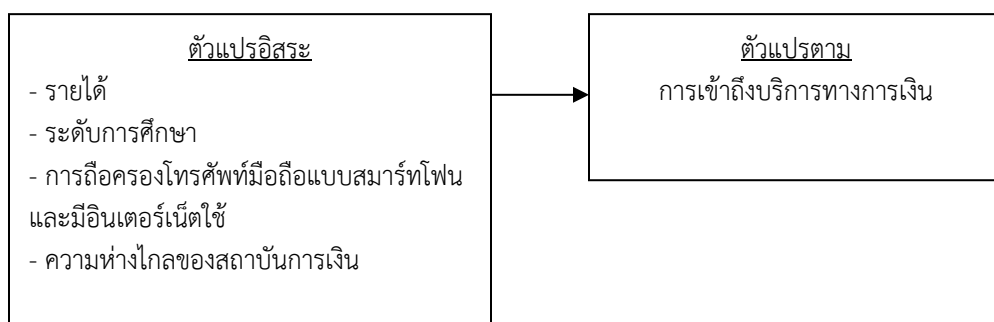
ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและแบบสอบถามออนไลน์ภายในปี พ.ศ. 2567

1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยดำเนินการในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ครอบคลุม ทั้ง 11 อำเภอ โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุในแต่ละอำเภอ

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินจากข้อหวัที่ผ่านมา ผู้วิจัยจะศึกษาการเข้าถึงบริการทางการเงิน เป็นตัวแปรตาม และจะใช้ รายได้ ระดับการศึกษา การถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดีย และความห่างไกลของสถาบันการเงิน เป็นตัวแปรอิสระ (พัฒน์นัต์ บุญญาพงษ์ และคณะ, 2567; ศักดิ์ศิริ เสาโกมุท, 2565; อนุสร อนุวงศ์, 2560; Bui & Luong, 2023; Changchit et al., 2024) โดยสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. แนวคิดทฤษฎี

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการทางการเงิน

การเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) หมายถึง การที่บุคคลหรือครัวเรือนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างเท่าเทียม ได้รับบริการทางการเงินที่เหมาะสม ตอบสนองความต้องการอย่างเพียงพอ และมีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางการเงินของแต่ละบุคคล หรือมีสุขภาพทางการเงินที่ดี ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการทางการเงินพื้นฐาน ได้แก่ เงินฝาก สินเชื่อ การโอนเงิน และการชำระเงิน โดยส่งเสริมผ่านการให้บริการจากสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การเข้าถึงบริการทางการเงินที่ยั่งยืน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย ยังได้จำแนกกลุ่มผู้ให้บริการทางการเงินเป็น 3 กลุ่ม ตามนิยามของธนาคารโลก ซึ่งพิจารณาจากสถานะทางกฎหมายและการกำกับดูแลโดยทางการ ดังนี้

1) ผู้ให้บริการในระบบ (Formal Sector) หมายถึง สถาบันการเงินที่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน (มีการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจตามกฎหมายหรือมีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น) และอยู่ภายใต้การกำกับ/ตรวจสอบโดยกระทรวงการคลังหรือผู้กำกับดูแลภาค) โดยมีหลักเกณฑ์การกำกับดูแลที่ครอบคลุมทั้งด้านการประกอบธุรกิจ ความมั่นคง และ/หรือการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วย

1.1) ผู้ให้บริการที่รับฝากเงินและให้บริการทางการเงินอื่น ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ไทย ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

1.2) ผู้ให้บริการสินเชื่อ ได้แก่ บริษัทบัตรเครดิต บริษัทสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ และผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้การกำกับ (สินเชื่อนาโนไฟแนนซ์) และผู้ให้บริการสินเชื่อผ่านช่องทางออนไลน์(เช่น P2P lending)

1.3) ผู้ให้บริการด้านการชำระเงิน ได้แก่ ผู้ให้บริการในลักษณะตัวแทน (เช่น ไปรษณีย์ ร้านสะดวกซื้อ) และผู้ให้บริการ e-Money

1.4) ผู้ให้บริการด้านการลงทุนและประกันภัย ได้แก่ บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทจัดการกองทุนรวมและบริษัทประกันภัย

2) ผู้ให้บริการกึ่งในระบบ (Semi-formal Sector) หมายถึง สถาบันที่มีสถานะทางกฎหมายภายใต้กฎหมายจัดตั้งเป็นการเฉพาะ โดยอยู่ภายใต้การกำกับตรวจสอบโดยหน่วยงานอื่นที่นอกเหนือจากหน่วยงานกำกับดูแลผู้ให้บริการในระบบ ประกอบด้วย บริษัทเช่าซื้อ บริษัทลีสซิ่ง สหกรณ์ออมทรัพย์ชุมนุมสหกรณ์ เครดิตยูเนียน สถาบันการเงินประชาชน และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3) ผู้ให้บริการนอกระบบ (Informal Sector) หมายถึง ผู้ให้บริการทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายภายใต้กฎหมายจัดตั้งเป็นการเฉพาะและไม่มีผู้กำกับดูแล ประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์องค์กรการเงินชุมชน ญาตินายทุน บุคคลอื่นนอกครัวเรือน และอื่น ๆ (เช่น สวัสดิการบริษัท)

สำหรับกลุ่มผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยได้จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้ใช้บริการจากผู้ให้บริการในระบบ (2) ผู้ใช้บริการจากผู้ให้บริการกึ่งในระบบ และ (3) ผู้ใช้บริการจากผู้ให้บริการนอกระบบ

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่เข้าถึงบริการทางการเงิน (Access) จะหมายถึง ผู้ที่ใช้บริการทางการเงิน (Usage) และผู้ที่เลือกจะไม่ใช้บริการทางการเงิน (Self Exclusion) ส่วนผู้ที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงิน (No Access) หมายถึง ผู้ที่ต้องการใช้บริการแต่ไม่สามารถใช้บริการทางการเงินได้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

2.2.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมี สัญชาติไทย โดยบุคคลกลุ่มนี้มีสิทธิได้รับการ คุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุน ในด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564;

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ, 2546) ทั้งนี้ ผู้สูงอายุไม่ได้มีลักษณะเหมือนกันหมด แต่จะมีความแตกต่างกันไปตามช่วงอายุ ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2555)

- 1) ผู้สูงอายุตอนต้น อายุ 60-69 ปี เป็นผู้สูงอายุที่ยังมีกำลังช่วยเหลือตนเองได้
- 2) ผู้สูงอายุตอนกลาง อายุ 70-79 ปี เป็นผู้สูงอายุที่เริ่มมีอาการเจ็บป่วย ร่างกายเริ่มอ่อนแอ มีโรคประจำตัวหรือโรคเรื้อรัง
- 3) ผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ 80 ปีขึ้นไป เป็นผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยบ่อยขึ้น อวัยวะเสื่อมสภาพ และอาจมีภาวะทุพพลภาพ

นอกจากนี้ อัญชิษฐา ศิริคำเพ็ง และภักดี โพธิ์สิงห์ (2560) ได้จำแนกกลุ่มผู้สูงอายุตามศักยภาพ โดยได้ประยุกต์จากเกณฑ์การประเมินความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือดัชนีบาร์เธลเอดีแอล (Barthel ADL Index) ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (กลุ่มติดสังคม)
เป็นกลุ่มที่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้อย่างอิสระ เช่น เดินขึ้นลงบันไดได้โดยไม่ต้องมีผู้ช่วยพยุง สามารถออกนอกบ้านและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้ รวมทั้งสามารถรับประทานอาหารและใช้ห้องน้ำได้ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่ยังคงมีบทบาทและศักยภาพในสังคม
- 2) กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการการช่วยเหลือบางส่วน (กลุ่มติดบ้าน)
กลุ่มนี้มีความสามารถลดลงบางประการ เช่น ไม่สามารถเดินตามลำพังบนพื้นราบได้ ซึ่งต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเดิน หรืออาศัยผู้ดูแลขณะรับประทานอาหารและเข้าห้องน้ำ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ยังพอช่วยเหลือตนเองได้บ้าง แต่ยังคงจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากครอบครัวเป็นบางเวลา
- 3) กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (กลุ่มติดเตียง)
เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยหรือพิการจนไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง ต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เช่น การรับประทานอาหาร การขับถ่าย และการเปลี่ยนท่าทางขณะนอน ซึ่งส่วนใหญ่ต้องใช้ผ้าอ้อมและมีผู้ดูแลประจำ

2.2.2 บทบาทของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของครอบครัวและชุมชน เนื่องจากสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ และค่านิยมทางศีลธรรมให้แก่คนรุ่นหลัง รวมถึงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังวัฒนธรรมและประเพณีของสังคม นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังสามารถปรับบทบาทของตนให้เป็นผู้ให้แก่ครอบครัว เช่น การให้คำปรึกษา ดูแลบุตรหลาน และเป็นแบบอย่างที่ดีทางคุณธรรม ในอีกด้านหนึ่ง ผู้สูงอายุยังสามารถมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยเป็นผู้ผลิตหรือให้บริการบางประเภท ซึ่งช่วยลดภาระของครอบครัวและเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเอง รวมถึงสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจในชีวิต การมองผู้สูงอายุในเชิงบวกและให้โอกาสในการมีส่วนร่วม จะช่วยให้สังคมมีพลังจากทุกช่วงวัย (จิรินทร์ วิทสุณิน, 2553)

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

มนุษย์ทุกคนย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงวัย โดยเฉพาะในวัยสูงอายุ ร่างกายจะเริ่มเสื่อมถอยลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายจะไม่เหมือนกันในแต่ละคน ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น กรรมพันธุ์ โรคหรือความเจ็บป่วย สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต เช่น สภาพอากาศ อาหาร อาชีพ ความเครียด การออกกำลังกาย และการพักผ่อน โดยเฉพาะปัจจัยด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุ หรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในเขตจังหวัด เพชรบูรณ์ จำนวน 122,762 คน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2568)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัย สามารถคำนวณจากสูตรของยามานะ (Yamane, 1973) ได้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

โดยที่ n คือ จำนวนผู้สูงอายุตัวอย่าง
N คือ จำนวนผู้สูงอายุตอนต้นในจังหวัดเพชรบูรณ์
e คือ ค่าความคลาดเคลื่อน โดยกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0.05

โดยสามารถแทนค่าตัวเลขในสูตรได้ ดังต่อไปนี้

$$n = \frac{122,762}{1+122,762(0.05)^2} = 398.70$$

เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นจำนวนเต็ม และเพื่อให้มีความเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้เป็น 400 คน

ทั้งนี้ ในการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) โดยอ้างอิงจากจำนวนผู้สูงอายุรวมทั้งจังหวัด 122,762 คน จากนั้นจึงคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอโดยอาศัยสัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุในอำเภอนั้น เมื่อเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมดของจังหวัด และนำสัดส่วนดังกล่าวคูณกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 400 คน จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการสุ่มผู้สูงอายุตัวอย่างในแต่ละอำเภอด้วยวิธีการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเหมาะสม ผลการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณจากสัดส่วนผู้สูงอายุในแต่ละอำเภอของจังหวัดเพชรบูรณ์

อำเภอ	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	อำเภอ	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
เมืองเพชรบูรณ์	82	หนองไผ่	51
ชนแดน	28	บึงสามพัน	36
หล่มสัก	38	น้ำหนาว	7
หล่มเก่า	38	วังโป่ง	18
วิเชียรบุรี	58	เขาค้อ	13
ศรีเทพ	30	รวม	400

ที่มา: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2568) และจากการคำนวณ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยแบบสอบถามประกอบไปด้วย 2 ส่วน ดังนี้

3.2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ เป็นคำถามที่มีลักษณะให้ผู้ตอบเลือกตอบ หรือให้ระบุตัวเลข ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้หลัก สภาพร่างกาย การถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน และมีอินเทอร์เน็ต รวมถึงระยะทางจากบ้าน

ถึงสถาบันการเงินที่ใกล้ที่สุด

3.2.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการทางการเงิน เป็นคำถามที่มีลักษณะให้ผู้ตอบเลือกตอบได้แก่ การมีบัญชีธนาคารในรอบระยะเวลา 1 ปี การใช้บริการทางการเงินในรอบระยะเวลา 1 ปี และสาเหตุที่ไม่มีบัญชีธนาคารหรือไม่ใช้บริการทางการเงิน

จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้ง 11 อำเภอ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้ทั้งวิธีการลงพื้นที่ภาคสนาม และการเก็บข้อมูลออนไลน์ผ่านแบบสอบถาม Google Form โดยในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ 60–69 ปี) และผู้สูงอายุตอนกลาง (อายุ 70–79 ปี) ที่ยังมีกำลังในการช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อให้สามารถตอบแบบสอบถามได้อย่างถูกต้องและสะท้อนความคิดเห็นของตนได้ชัดเจน ทั้งนี้ ในการลงพื้นที่ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้แก่ผู้สูงอายุ พร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและขอความยินยอมก่อนการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบสอบถามในรูปแบบตัวพิมพ์ใหญ่ อ่านง่าย และให้ความช่วยเหลือในการอธิบายเนื้อหาในกรณีที่ผู้สูงอายุไม่สามารถกรอกข้อมูลด้วยตนเองได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้โดยตรง หรือกลุ่มตัวอย่างมีความสะดวกในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ ผู้วิจัยได้เผยแพร่แบบสอบถามผ่าน Google Form โดยให้ญาติหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุช่วยอำนวยความสะดวกในการกรอกข้อมูล พร้อมแนบคำชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและแบบฟอร์มขอความยินยอมก่อนเริ่มตอบแบบสอบถาม

3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

3.4.1 ตัวแปรตาม คือ การเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยจะวัดจากการใช้บริการทางการเงินพื้นฐานของผู้สูงอายุได้แก่ การฝากเงิน การขอสินเชื่อ การโอนเงิน และการชำระเงิน จากผู้ให้บริการทางการเงินในระบบประกอบไปด้วย ผู้ให้บริการรับฝากเงิน (ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ) ผู้ให้บริการสินเชื่อ (บริษัทบัตรเครดิต บริษัทสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ และผู้ประกอบการกิจสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้การกำกับ (สินเชื่อรายรายโนไฟแนนซ์) ผู้ให้บริการด้านการชำระเงิน (Mobile Banking E-Money หรือ E-Wallet)

ทั้งนี้ ตัวแปรตามจะกำหนดให้มี 2 ตัวเลือก คือ หากผู้สูงอายุเข้าถึงบริการทางการเงิน (มีบัญชีธนาคาร หรือเคยใช้บริการทางการเงิน เช่น ฝาก ถอน โอน กู้ยืม และชำระเงิน ในรอบ 1 ปี) จะกำหนดให้เท่ากับ 1 และหากผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงบริการทางการเงิน (มีความต้องการใช้บริการแต่ไม่สามารถใช้ได้ หรือมีความสามารถเข้าถึงได้ แต่เลือกไม่ใช้บริการ) จะกำหนดให้เท่ากับ 0

3.4.2 ตัวแปรอิสระ จะประกอบไปด้วย รายได้ ระดับการศึกษา (จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา) การถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ต และความห่างไกลจากสถาบันการเงิน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จะใช้แบบจำลอง 2 ทางเลือก (Binary Choice) คือ แบบจำลองโพรบิต (Probit Model) และแบบจำลองโลจิต (Logit Model) ซึ่งแบบจำลองทั้ง 2 แบบ จะแตกต่างกันเพียงสมมติฐานของการกระจายตัวค่าเคลื่อนเท่านั้น (อนุสรณ์ อนุวงศ์, 2560) โดยมีรูปแบบ ดังนี้ (Greene, 2002)

$$y_i = \beta x + \varepsilon_1, \quad y_i = \begin{cases} 1 & \text{ถ้า } y_i^* < \gamma \\ 0 & \text{ถ้า } y_i^* \geq \gamma \end{cases}$$

กำหนดให้ γ คือ ตัวกำหนดค่า (Threshold) ของ y_i โดยตัวแปร y_i ในการเก็บข้อมูลไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ว่าโอกาสที่ $y_i = 1$ หรือ $y_i = 0$ แต่สามารถเก็บข้อมูลในรูปของ $y_i = 1$ หรือ $y_i = 0$ ดังนั้นเพื่อประมาณค่าโอกาสที่จะเป็นเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง จึงต้องใช้แบบจำลองที่มีความน่าจะเป็นในแบบจำลองนั้น

ทั้งนี้ ความน่าจะเป็นที่จะเกิด $y_i = 1$ หรือ $y_i = 0$ เป็นดังนี้

$$\begin{aligned}\text{Prob}(y_i = 1|x) &= F(x, \beta) \\ \text{Prob}(y_i = 0|x) &= 1 - F(x, \beta)\end{aligned}$$

ทำให้อยู่ในรูปของฟังก์ชันความน่าจะเป็นเชิงเส้น (Linear Probability Function)

$$\text{จาก } E(y|x) = F(x, \beta) = x'\beta + \varepsilon$$

จะได้แบบจำลองถดถอย (Regression Model) ดังนี้

$$y_i = E[y|x] + (1 - E[y|x]) = x'\beta + \varepsilon$$

ทั้งนี้ แบบจำลองโพรบิต (Probit) และโลจิต (Logit) สามารถแสดงได้โดยฟังก์ชันความน่าจะเป็น (Probabilities Function) ที่ค่าคลาดเคลื่อน (Error Terms) มีการกระจายตัวแบบปกติ (Normal Distribution) เรียกว่า โพรบิต (Probit) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

$$\text{Prob}(y = 1) = \int_{-\infty}^{x'\beta} \theta(t)dt = \theta(x'\beta)$$

$\theta(\cdot)$ คือ ฟังก์ชันที่มีการกระจายตัวแบบปกติ (Normal Distribution)

ฟังก์ชันความน่าจะเป็น (Probabilities Function) ที่ค่าคลาดเคลื่อน กระจายตัวแบบโลจิสติกส์ (Logistic Distribution) เรียกว่า โลจิต (Logit)

$$\text{Prob}(y = 1) = \frac{\exp(x'\beta)}{1 + \exp(x'\beta)} = \omega(x'\beta)$$

$\omega(\cdot)$ คือ ฟังก์ชันที่มีการกระจายตัวแบบโลจิสติก (Logistic Distribution)

ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณได้ไม่แสดงความสัมพันธ์กับความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ y ได้โดยตรง โดยจะต้องนำไปคำนวณก่อนจึงจะสามารถหาค่าความน่าจะเป็นของ y ได้ ดังนั้น การใช้ค่าสัมประสิทธิ์ จึงมักไม่ถูกนำมาคำนวณความน่าจะเป็น แต่จะถูกนำมาใช้ในการพิจารณาค่านัยสำคัญทางสถิติของตัวแปร x ที่มีต่อ y เท่านั้น ซึ่งวิธีที่นิยมเพื่อดูผลของตัวแปร x ต่อความน่าจะเป็น y คือ การใช้ค่า Marginal Effect โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของตัวแปร x ไป 1 หน่วย จะทำให้ความน่าจะเป็นที่มีต่อการเลือกตัวแปร y เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ จะพิจารณาจากค่า dy/dx อย่างไรก็ตาม ในการคำนวณครั้งนี้จะใช้ค่า Average Marginal Effect เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ เนื่องจากตัวแปรอิสระมีทั้งตัวที่เป็นตัวเลือก (Categories) และตัวแปรต่อเนื่อง (Continuous)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแบบจำลอง Probit จะใช้ในการประมาณค่า 2 สมการพร้อม ๆ กัน เพื่อแก้ปัญหา Endogeneity และค่าคาดเคลื่อนกระจายแบบปกติ และผลการวิเคราะห์ออกมาจะมีความคล้ายคลึงกัน (คมสัน สุริยะ, 2552) แต่การประมาณด้วย 2 วิธีจะช่วยตรวจสอบความถูกต้องของการประมาณ เพื่อเป็นการยืนยันขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (วรเวศม์ สุวรรณระดา และคณะ, 2561) ดังนั้น ในงานวิจัยนี้จึงเลือกใช้ทั้ง 2 แบบจำลอง ซึ่งสามารถแสดงได้ ดังนี้

$$\text{Prob}(\text{Access}_i = 1) = b_0 + b_1 \text{Inco}_i + b_2 \text{Educ}_i + b_3 \text{Sphn}_i + b_4 \text{Dist}_i + \varepsilon_i$$

โดยที่	Access	คือ การเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ ถ้า Access = 1 หมายถึง ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการทางการเงิน ถ้า Access = 0 หมายถึง ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงบริการทางการเงิน
	Inco	คือ รายได้ (บาท/เดือน)
	Educ	คือ จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา (ปี)
	Sphn	คือ การถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดียเน็ต ถ้า Sphn = 1 หมายถึง ผู้สูงอายุมีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดียเน็ตใช้ ถ้า Sphn = 0 หมายถึง ผู้สูงอายุไม่มีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดียเน็ตใช้
	Dist	คือ ความห่างไกลของสถาบันการเงิน (กิโลเมตร)
	ε	คือ ค่าคลาดเคลื่อน
	$b_0 - b_4$	คือ ค่าสัมประสิทธิ์พารามิเตอร์
	i	คือ ผู้สูงอายุคนที่ 1, 2, 3.....,400

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 60-65 ปี จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 รองลงมาคืออายุอยู่ในช่วงอายุ 66-70 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมาคือมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 ในส่วนของจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสมาชิก 3-4 คน จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50 รองลงมาคือมีสมาชิก 1 - 2 คน จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 และมีสมาชิกตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 ในขณะที่รายได้ต่อเดือนของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 5,000 - 9,999 บาท จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 รองลงมาคือรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.25 และหากพิจารณารายได้หลัก พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของรายได้หลักมาจากการทำงาน (เกษตรกรรม ค่าขาย รับจ้าง ฯลฯ) จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 รองลงมาได้รับจากบุตรหลานหรือคนในครอบครัว จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75 มาจากทรัพย์สิน เช่น การให้เช่าบ้าน ที่ดิน หรืออสังหาริมทรัพย์ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 มาจากเงินบำเหน็จบำนาญหรือเงินบำนาญชราภาพ (ประกันสังคม) จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13 และมาจากเบี้ยยังชีพหรือเงินช่วยเหลือจากภาครัฐ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.75 ตามลำดับ

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ครั้งนี้ ได้ทำการทดสอบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงหลายตัวแปร (Multicollinearity) ของตัวแปรอิสระทุกตัว ได้แก่ รายได้จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา การถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดียเน็ต และความห่างไกลของสถาบันการเงิน พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตัวแปร	ความหมาย	แบบจำลอง Logit	แบบจำลอง Probit
Inco	รายได้ (บาท/เดือน)	0.2413* (0.036)	0.1518* (0.030)
Educ	จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา (ปี)	0.6791* (0.027)	0.4124* (0.018)
Sphn	การถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดีย (ถ้า Sphn = 1 หมายถึง ผู้สูงอายุมีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดียใช้ (ถ้า Sphn = 0 หมายถึง ผู้สูงอายุไม่มีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดียใช้)	0.9352** (0.000)	0.5875** (0.000)
Dist	ความห่างไกลของสถาบันการเงิน (กิโลเมตร)	0.2275 (0.207)	0.1402 (0.216)
Number of observations		400	400
Pseudo R ²		0.2133	0.2119

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: 1) เครื่องหมาย ** และ * คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

2) ตัวเลขนอกวงเล็บ คือ ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect)

และตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่า P-value

จากผลการประมาณค่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยแบบจำลองโพรบิต (Probit Model) และแบบจำลองโลจิต (Logit Model) ดังตารางที่ 2 โดยแบบจำลองดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ ซึ่งมีตัวแปรตาม คือ การเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยจะวัดจากการใช้บริการทางการเงินพื้นฐานของผู้สูงอายุ ได้แก่ การฝากเงิน การขอสินเชื่อ การโอนเงิน และการชำระเงิน จากผู้ให้บริการทางการเงินในระบบ ประกอบไปด้วย ผู้ให้บริการรับฝากเงิน (ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ) ผู้ให้บริการสินเชื่อ (บริษัทบัตรเครดิต บริษัทสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ และผู้ประกอบการสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้ การกำกับ (สินเชื่อส่วนบุคคล) ผู้ให้บริการด้านการชำระเงิน (Mobile Banking E-Money หรือ E-Wallet) โดยได้ทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองทั้ง 2 แบบจำลอง ด้วยค่า Pseudo R² พบว่า แบบจำลองโลจิต (Logit Model) และแบบจำลองโพรบิต (Probit Model) ให้ค่า Pseudo R² เท่ากับ 0.2133 และ 0.2119 ตามลำดับ อีกทั้งยังพบว่า รายได้ (Inco) จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา (Educ) และการถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดีย (Sphn) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

รายได้ (Inco) ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางบวก โดยมีค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ในแบบจำลองโลจิต (Logit Model) และแบบจำลองโพรบิต (Probit Model) เท่ากับ 0.2413 และ 0.1518 ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า หากผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีโอกาสทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.13 และ 15.18 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 กล่าวคือ หากผู้สูงอายุมีรายได้สูง จะมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินมากขึ้น

จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา (Education) ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางบวก โดยมีค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ในแบบจำลองโลจิต (Logit Model) และแบบจำลองโพรบิต (Probit Model)

เท่ากับ 0.6791 และ 0.4124 ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า หากจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีโอกาสทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 67.91 และ 41.24 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 กล่าวคือ หากผู้สูงอายุมีระดับการศึกษาสูง จะมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินมากขึ้น

การถอยร่นโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ต (Sphn) เป็นตัวแปรหุ่นเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุที่มีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ตใช้ กับผู้สูงอายุไม่มีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ตใช้ โดยมีค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ในแบบจำลองโลจิต (Logit Model) และแบบจำลองโพรบิต (Probit Model) เท่ากับ 0.9352 และ 0.5875 ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า หากผู้สูงอายุมีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ตใช้ จะมีโอกาสทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ต ร้อยละ 93.52 และ 58.75 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 กล่าวคือ หากผู้สูงอายุมีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ต จะมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินมากกว่า

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า หากผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น ก็จะมีโอกาสทำให้เข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เมื่อผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น จะทำให้มีเงินทุนสำรองมากขึ้น ส่งผลให้สามารถใช้บริการทางการเงิน เช่น การออม การลงทุน หรือการกู้ยืม ได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนุสร อนุวงศ์ (2560) ที่พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยผู้ที่มีรายได้สูงซึ่งมีแนวโน้มที่จะเข้าถึงบริการเงินฝากมากขึ้น อีกทั้งยังพบว่า หากผู้สูงอายุมีระดับการศึกษาสูงขึ้น หรือมีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น ก็จะมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้น เนื่องจาก หากมีการศึกษาที่สูงขึ้น ก็จะช่วยเพิ่มความรู้ ความเข้าใจทางการเงิน และทักษะการใช้เทคโนโลยี ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้บริการทางการเงินได้ง่ายและมั่นใจมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศักดิ์ศิริ เสาโกมพ (2565) ที่พบว่า ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนปีที่ได้รับการศึกษา นอกจากนี้ ยังพบว่า การมีโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ตใช้ จะทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินมากขึ้น เนื่องจาก สมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ตจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้บริการทางการเงินออนไลน์ได้สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bui and Luong (2023) ที่พบว่า การครอบครองสมาร์ตโฟนและการใช้ Mobile banking มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Changchit et al. (2024) ที่พบว่า การมีสมาร์ตโฟนและมือนเตอร์เน็ต ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงิน

สำหรับตัวแปรความห่างไกลของสถาบันการเงิน เป็นตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่า ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการเงินที่ใกล้ที่สุด ไม่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน เนื่องจาก อาจเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่หันมาใช้บริการธนาคารผ่านโทรศัพท์มือถือหรือ Mobile Banking ซึ่งทำให้ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปสถาบันการเงินบ่อย ๆ จึงทำให้ระยะทางไม่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bui and Luong (2023) และ Changchit et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่า Mobile Banking จะช่วยลดข้อจำกัดที่เกิดจากระยะทางและความไม่สะดวกในการเดินทางไปยังธนาคาร

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 ควรส่งเสริมการสร้างอาชีพหรืออาชีพเสริมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีเงินทุนสำรองมากขึ้นและสามารถใช้บริการทางการเงินได้ง่ายขึ้น

6.1.2 เนื่องจากระดับการศึกษาที่สูงขึ้นส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้น จึงควรมีการอบรมความรู้ทางการเงินและทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมความมั่นใจและเพิ่มโอกาสในการใช้บริการทางการเงิน

6.1.3 ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้บริการทางการเงินออนไลน์ได้สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา

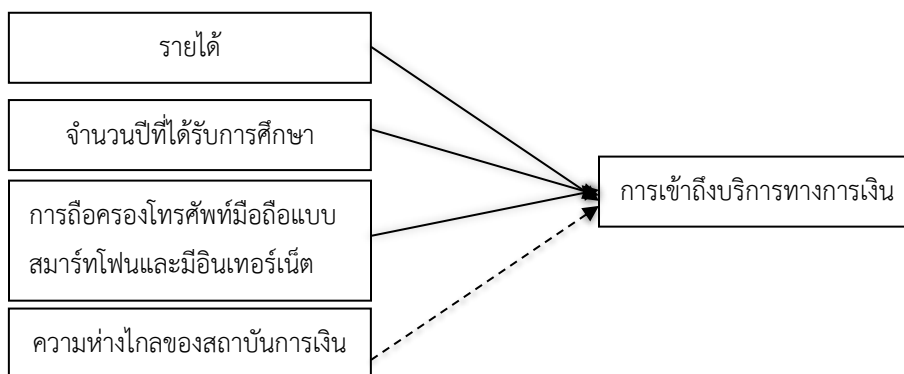
6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการสำรวจความต้องการเฉพาะด้านของผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มรายได้ เพื่อให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินเป็นไปอย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.2.2 ควรมีขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยและแนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในบริบทที่แตกต่างกัน

7. องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า รายได้ และจำนวนปีที่ได้รับการศึกษา รวมถึงการถือครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนและมัลติมีเดียเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ความห่างไกลของสถาบันการเงินไม่ปรากฏอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการอภิปรายที่ชี้ว่า พฤติกรรมการใช้บริการทางการเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile Banking) อาจช่วยลดข้อจำกัดด้านระยะทางได้ โดยสามารถสรุปความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

หมายเหตุ: 1) เส้น “——” คือ มีนัยสำคัญทางสถิติ

2) เส้น “- - - -” คือ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ*. <https://www.dop.go.th/th/know/15/646>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). *สถิติผู้สูงอายุเดือนธันวาคม 2567*. https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2566
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2568). *ระบบ 3 หมอรู้จักคุณ*. https://3doctor.hss.moph.go.th/main/rp_ampur?region=2&prov=Njc=&provn=4LmA4Lie4LiK4Lij4Lia4Li54Lij4LiT4LmM
- คมสัน สุริยะ. (2552). *แบบจำลองโลจิสติกส์และการประยุกต์ใช้ในการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- จารีย์ ปิ่นทอง, ธนภรณ์ จิตตินันทน์, ประภัสสร แสงสุขสันต์, และณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2561). *สังคมสูงวัยกับความท้าทายของตลาดแรงงานไทย*. https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/Article_01Aug2018.pdf
- จิรันดร วิทสูงเนิน. (2553). *ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *FinTech กับการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย*. https://www.bot.or.th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/256203TheKnowledge_PovertyGap.html
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ. (2546). *ราชกิจจานุเบกษา*, 120(26 ก), 1-8.
- พัฒน์ดี บุญญานุพงศ์, นาย้อมิ่ง มาหะมะ, และเชวณเลิศ ล้อมลิ้ม. (2567). ทักษะทางการเงินและการเข้าถึงสินเชื่อของครัวเรือนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์และกลยุทธ์การจัดการ*, 11(2), 15-33.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา, ปวีณา ลีตระกูล, พิมพวรรณ วิเศษสร, ธเนศ สิ้นขาวทอง, และจตุเทพ อำนางพรประสิทธิ์. (2561). *โครงการการศึกษาศาสนาการณปัจจุบันของการจ้างงานต่อเนื่องในสถานประกอบการและทัศนคติของนายจ้างในภาคเอกชน*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ศักดิ์ศิริ เสาโกมุท. (2565). *บทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2555). *การขับเคลื่อนมาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ (พ.ศ.2551-2554)*. เทพเพ็ญวานิชย์.
- อนุสร ออนุวงศ์. (2560). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมส่วนบุคคลที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในระบบ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัญชิษฐา ศิริคำเพ็ง, และภักดี โพธิ์สิงห์. (2560). การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่มีภาวะพึ่งพิงในยุคประเทศไทย 4.0. *วารสารวิชาการธรรมทศน์*, 17(3), 235-243.
- Aslan, G., Deléchat, C., Newiak, M. M., & Yang, M. F. (2017). *Inequality in financial inclusion and income inequality*. International Monetary Fund.
- Bui, M. T., & Luong, T. N. O. (2023). Financial inclusion for the elderly in Thailand and the role of information communication technology. *Borsa Istanbul Review*, 23(4), 818-833. <https://doi.org/10.1016/j.bir.2023.02.003>
- Changchit, C., Cutshall, R., & Pham, L. (2024). Unveiling the path to mobile payment adoption: Insights from Thai consumers. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(8), 1-19. <https://doi.org/10.3390/jrfm17080315>
- Greene, W. H. (2002). *Econometric analysis* (5th ed.). Prentice Hall.
- Park, C. Y., & Mercado, R. (2015). Financial inclusion, poverty and income inequality in developing Asian [ADB economics working paper series no. 426]. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2558936>
- Reuters. (2018). *New G20 chair Japan wants trade imbalances, aging population on 2019 agenda*. <https://www.reuters.com/article/world/new-g20-chair-japan-wants-trade-imbalances-aging-population-on-2019-agenda-idUSKCN1O03TP/new-g20-chair-japan-wants-trade-imbalances-aging-population-on-2019-agenda-idUSKCN1O03TP>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.